

4. Рихліцький В. Зброя для обраних. Що не так з новим законопроектом про легалізацію зброї для цивільних? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/17/708824/> (дата звернення: 09.04.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-53>

THREAT AND WAYS OF LEGAL REGULATION OF TROPHY FIREARMS

ЗАГРОЗА ТА ШЛЯХИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРОФЕЙНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Prykhodko Yu. P.

*PhD in Law, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Criminal Support and Forensic
Examinations, Educational-Scientific
Institute No. 2,
National Academy of Internal Affairs*

Приходько Ю. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Didovets Ya. O.

*Forensic Expert
of the Fingerprinting Sector
of the Criminalistics Department,
Chernihiv Scientific Research
Forensic Center
of the Ministry of Internal Affairs
of Ukraine*

Дідовець Я. О.

*судовий експерт сектору
дактилоскопічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Чернігівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України*

З початком збройної агресії росії проти України в 2014 році і після повномасштабного вторгнення в 2022 році проблема поширення трофейної зброї набула актуальності в нашій країні. В результаті бойових дій збільшилася кількість незареєстрованої зброї в цивільного населення, відкрилися нові шляхи отримання зброї, зросла загроза особистій безпеці. Крім того, виникла потреба в особистому захисті, яку можна задовольнити отримавши зброю незаконним шляхом. Отож, сьогодні важливим є питання контролю за обігом зброї здобутої або захопленої під час бойових дій.

Поліцейські майже кожен день повідомляють про випадки виявлення незаконної зброї. Так, нещодавно управління карного роз-

шуку столиці виявило у киянина кулемет Калашникова, комплектуючі до нього та до автомата. Як з'ясувало слідство, зброю він знайшов минулого року у лісосмузі Київської області, де раніше відбувалися бойові дії [7].

На Вінниччині також затримали чоловіка за збут трофейної зброї, яку він отримував із зони ведення бойових дій. Під час обшуків поліцейські вилучили майже 40 видів озброєння, серед якого: ручний протитанковий гранатомет, снайперські гвинтівки, кулемети, автомати, гранати, пістолети, ВОГи, вибухівка з детонаторами, майже 3 тисячі набоїв різного калібру, підривники, комплектуючі до зброї тощо [6].

В Запорізькій області особа безпосередньо збувала зброю, у тому числі, перероблену на вогнепальну, а ще один киянин здійснював виготовлення, переробку та реактивацію вогнепальної зброї та боєприпасів до неї. Трофейна російська зброя потрапила до цих чоловіків під час участі у бойових діях [5].

Служба безпеки України разом з Національною поліцією ліквідувала два канали нелегального збуту зброї та боєприпасів у Рівненській та Івано-Франківській областях. Так, на Рівненщині було затримано особу, що збувала трофейну зброю, яку він отримував через власні зв'язки з місць боїв у звільнених районах на сході та півдні України. При обшуках у затриманого вилучено: автомат Калашникова АК-12; 4 гранати типу Ф-1, РГО та РГН; понад пів тисячі набоїв до стрілецької зброї різного калібру [8].

Нещодавно на Донеччині ліквідували канал незаконного збуту зброї та боєприпасів. Двоє військовослужбовців-контрактників хотіли підпільно продати арсенал трофейного озброєння окупантів, яке здобули українські захисники у боях під Бахмутом.

Про загрозу нелегальної зброї свідчить і наведена у пресслужбі Національної поліції України статистика за 2023 рік, так правоохоронці вилучили з незаконного обігу 5 168 одиниць вогнепальної зброї, серед яких: 1567 автоматів, 997 пістолетів і револьверів, 921 гранатомет, 1683 одиниці переробленої зброї. Поліцейські задокументували 695 фактів збуту зброї, виявили 117 схронів, два найбільших ліквідували у Києві та на Черкащині [3].

Зазначено, що у 2023 році правоохоронці зареєстрували 4 840 фактів незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами та вибухівкою, а до кримінальної відповідальності за незаконне поводження з вогнепальною зброєю, боєприпасами та вибухівкою притягнули 3 406 осіб.

Варто відмітити, що на блокпостах було задокументовано понад 1000 фактів перевезення незаконної зброї, вилучили 422 одиниці вогнепальної зброї, з якої: 234 автоматичної зброї, 61 пістолет та револьвер,

79 гранатометів, а також 2 815 гранат та 1 065 мін, запалів та інших вибухових пристроїв [3].

Що ж буде в подальшому із вогнепальною зброєю, яку видали цивільним особам для захисту України та з тією, котру громадяни отримали як трофейну?

Сьогодні існує потреба у впорядкуванні правил поведження зі зброєю, а також надання права цивільним особам задекларувати наявну зброю та боєприпаси до неї в умовах дії правового режиму воєнного стану. Повідомляється, що законодавство про зброю буде доопрацьоване та ухвалене, саме йдеться про Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року та проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поведження з вогнепальною зброєю від 28 липня 2023 року [1; 2].

Вказаний законопроект вже 20 березня 2024 року взято за основу, ним планується заборонити передачу цивільними вогнепальної зброї іншим особам, крім передачі органам Національної поліції.

Згідно з цим законопроектом, кожна особа, яка має трофейну зброю, повинна буде задекларувати і внести її в реєстр зброї. Уся трофейна зброя, якщо закон і калібр такої зброї дозволяє її облікувати за громадянином, має бути облікована впродовж 90 днів після завершення правового режиму воєнного стану. Варто зазначити, що порядок дії закону буде розроблений Міністерством внутрішніх справ і запроваджений після ухвалення вказаного законопроекту.

Під вогнепальною зброєю, яка підлягатиме добровільному декларуванню, розуміється нарізна вогнепальна зброя калібру не більше ніж 12,7 мм, гладкоствольна вогнепальна зброя калібру не більше ніж 23 мм і боєприпаси до неї [2]. Фактично під ці параметри зброї підпадають бойовий пістолет, великокаліберна снайперська гвинтівка, автомат, мисливська рушниця тощо.

Міністр внутрішніх справ України Ігор Клименко зазначив, що наразі точно невідомо, яка кількість трофейної зброї перебуває «на руках» в Україні, однак, як оцінюють міжнародні партнери, мова може йти про три мільйони одиниць. Крім того очільник відомства зазначив, що ухвалення закону про трофейну зброю є важливим, адже він дозволить легально використовувати й зберігати таку зброю під час дії правового режиму воєнного стану, однак після закінчення війни ця зброя обов'язково має бути повернута до військових формувань або Національної поліції [4].

Голова Української асоціації власників зброї, Георгій Учайкін, вважає, що важливою є розробка на державному рівні механізму щодо

грошового викупу в населення такої зброї. Схожий досвід є в країнах Балтики [9].

Варто вказати, що навіть після закінчення воєнного стану, загроза безпеці України не зникне, і тільки право громадян володіти цивільною вогнепальною зброєю зможе зробити захист Батьківщини насправді всенародним, коли громадянин, який не перебуває на військовій службі, зможе чинити опір. Важливо, що таке право мають громадяни багатьох країн, зокрема Ізраїлю, Швейцарії, Естонії, Литви. Так, наприклад, у Литві поруч із теробороною є й цивільна громадська організація «Союз стрільців Литви», що навчає населення оборони, ведення партизанської війни, закликаний допомагати правоохоронцям у боротьбі зі злочинністю [9].

Як підсумок, необхідно зазначити, що прийняття закону, який би визначав правовий механізм для цивільних осіб задекларувати в органах Національної поліції України вогнепальну зброю, яка була отримана або знайдена та використовується/використовувалася з метою відсічі та стримування збройної агресії російської федерації є надзвичайно важливим кроком в контролі обігу зброї. Зброя має бути на фронті та захищати людей, а не створювати загрози у тилу та ставати знаряддям кримінальних правопорушень. Статистичні дані щодо виявлених «трофеїв» та «бойових сувенірів» підтверджують нагальність вирішення цього питання.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>

2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю від 28 липня 2023 року № 9538. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42398>

3. Нацполіція вилучила понад п'ять тисяч одиниць вогнепальної зброї та 1,8 мільйона боєприпасів і набоїв – результати роботи за рік. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-vyluchyla-ponad-5-tysyach-odnynts-vohnepalnoi-zbroi-ta-18-mln-boieprypasiv-i-naboiv-rezultaty-roboty-za-rik>

4. В Україні хочуть легалізувати трофейну зброю під час воєнного стану – Клименко. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/trofeyna-zbroya-klimenko-rozpoviv-shcho-jiji-mozhut-dozvoliti-vikoristovuvati-pid-chas-voyennogo-stanu-50381575.html>

5. Правоохоронці перекрили канал збуту трофейної та переробленої зброї. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/pravoohoronci-perekrili-kanal-zbutu-trofeinoi-ta-pereroblenoi-zbroi-video>

6. Протидія незаконному обігу зброї: поліцейські Вінниччини вилучили трофейний арсенал з 40 видів озброєння. URL: <https://vn.npu.gov.ua/news/protydiia-nezakonnomu-obihu-zbroi-politseiski-vinnychchynu-vyluchyly-trofeinyi-arsenal-z-40-vydiv-ozbroiennia?fbclid=IwAR2IUgNWBUlBhLsnRJOXrs9ZLgqZgocJtlhfwJzjtXt58QhSy93yF-sUbk>

7. Столичні поліцейські вилучили у мешканця Дарницького району кулемет. URL: <https://kyiv.npu.gov.ua/news/stolychni-politseiski-vyluchyly-u-meshkantsia-darnytskoho-raionu-kulemet>

8. СБУ затримала двох ділків, які хотіли продати російську «трофейну» зброю та вибухівку. URL: <https://t.me/SBUkr/10517>

9. Незареєстрована зброя на руках у людей. Що з нею слід вчинити після війни: два погляди. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/08/07/nezareyestrovana-zbroya-na-rukah-u-lyudej-shho-z-neyu-slid-vchynyty-pislya-vijny-dva-poglyady/>